



University
of Cyprus

ΠΕΡΑ ΟΡΕΙΝΗΣ

Πανεπιστήμιο Κύπρου
Πολυτεχνική Σχολή
Τμήμα Αρχιτεκτονικής

Ομάδα: Παντελής Δημοσθένους,
Ελένη Ταπανίδου, Φωτεινή Ανδρονίκου



ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

- Γενικά χαρακτηριστικά οικισμού (τοποθεσία, προέλευση ονόματος, ορόσημα, πληθυσμιακά δεδομένα)
- Άυλες αξίες
- Ανάπτυξη οικισμού
- Πολεοδομική ανάλυση-δρόμοι
- Σημαντικοί χώροι
- Συχνότητα διχωρου
- Τυπολογίες σπιτιών
- Είδη εισόδων
- Τοποθέτηση αυλών σε σχέση με τον δρόμο
- Τοποθέτηση αυλών σε σχέση με τις οικίες
- Τοποθέτηση ηλικών
- Κατασκευαστικά στοιχεία-Υλικότητα
- Κατασκευαστικά στοιχεία-Στέγες
- Κατασκευαστικά στοιχεία-Παράθυρα
- Κατασκευαστικά στοιχεία-Πόρτες

ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Το χωριό βρίσκεται στην δεξιά όχθη του Πεδιαίου Ποταμού, περίπου 18 χιλιόμετρα νότια της Λευκωσίας σε υψόμετρο 400 μέτρων από τη θάλασσα. Η περιοχή καλύπτει περίπου 21 τετραγωνικά χιλιόμετρα.

Το όνομα "Πέρα" προέρχεται από τη θέση του χωριού πέραν του Πεδιαίου ποταμού και υποδηλώνει την τοποθεσία του στην ορεινή περιοχή της Κύπρου. Ο χαρακτηρισμός «Ορεινής» προέκυψε κατά τη διάρκεια της Φραγκοκρατίας και Τουρκοκρατίας, καθώς τότε ανήκε στο διαμέρισμα Ορεινής – περιλαμβανόταν στην ορεινή περιοχή της Κύπρου για να διαχωρίζεται από την πεδινή περιοχή της Μεσαορίας.

Επιπλέον, χαρακτηριστικό της περιοχής είναι οι δύο λόφοι στη βορειοανατολική πλευρά του χωριού, γνωστά ως "Πάνω και Κάτω Βουνός".

Η περιοχή κατοικείται από τα προϊστορικά χρόνια και αποτελούσε μέρος του αρχαίου βασιλείου της Ταμασσού.

Το 1984, το χωριό είχε 861 κατοίκους

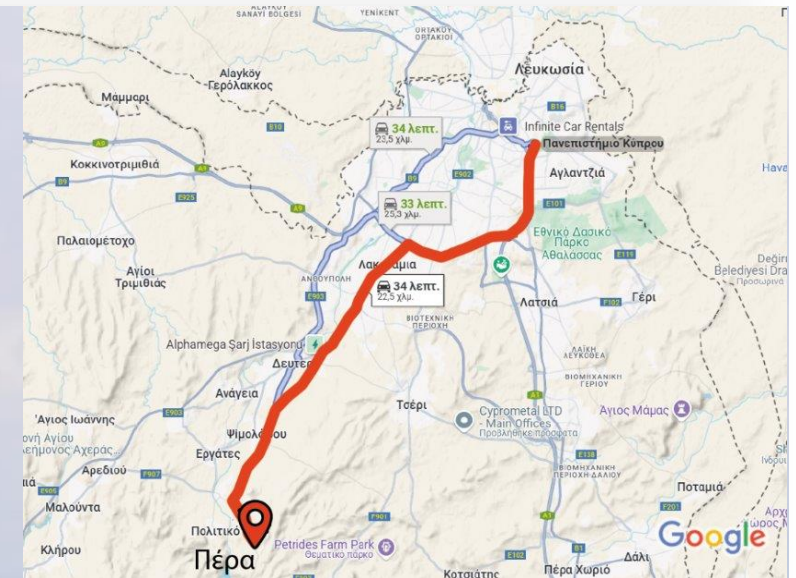
1992 αυξήθηκαν σε 940

2001 καταγράφηκαν 1.018 κάτοικοι

Σήμερα ο πληθυσμός του φτάνει τα 1.421 άτομα

[Ιστορική Αναδρομή - Πέρα Ορεινής](#)

[Πέρα - Βικιπαίδεια](#)



ΑΥΛΕΣ ΑΞΙΕΣ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ

- "Τα ήθη και έθιμα του χωριού ήταν τα ίδια που επικρατούσαν σε όλο το νησί. Στηρίζονταν και εξέφραζαν την αλληλεγγύη, την αλληλοβοήθεια αλλά και τις δοξασίες και τις πεποιθήσεις των ανθρώπων"
- Συνεταιρισμός στη "γαλακτοπαραγωγή"
- Προσαντίσικα
- Το πανηγύρι του Αγίου Ηρακλειδίου

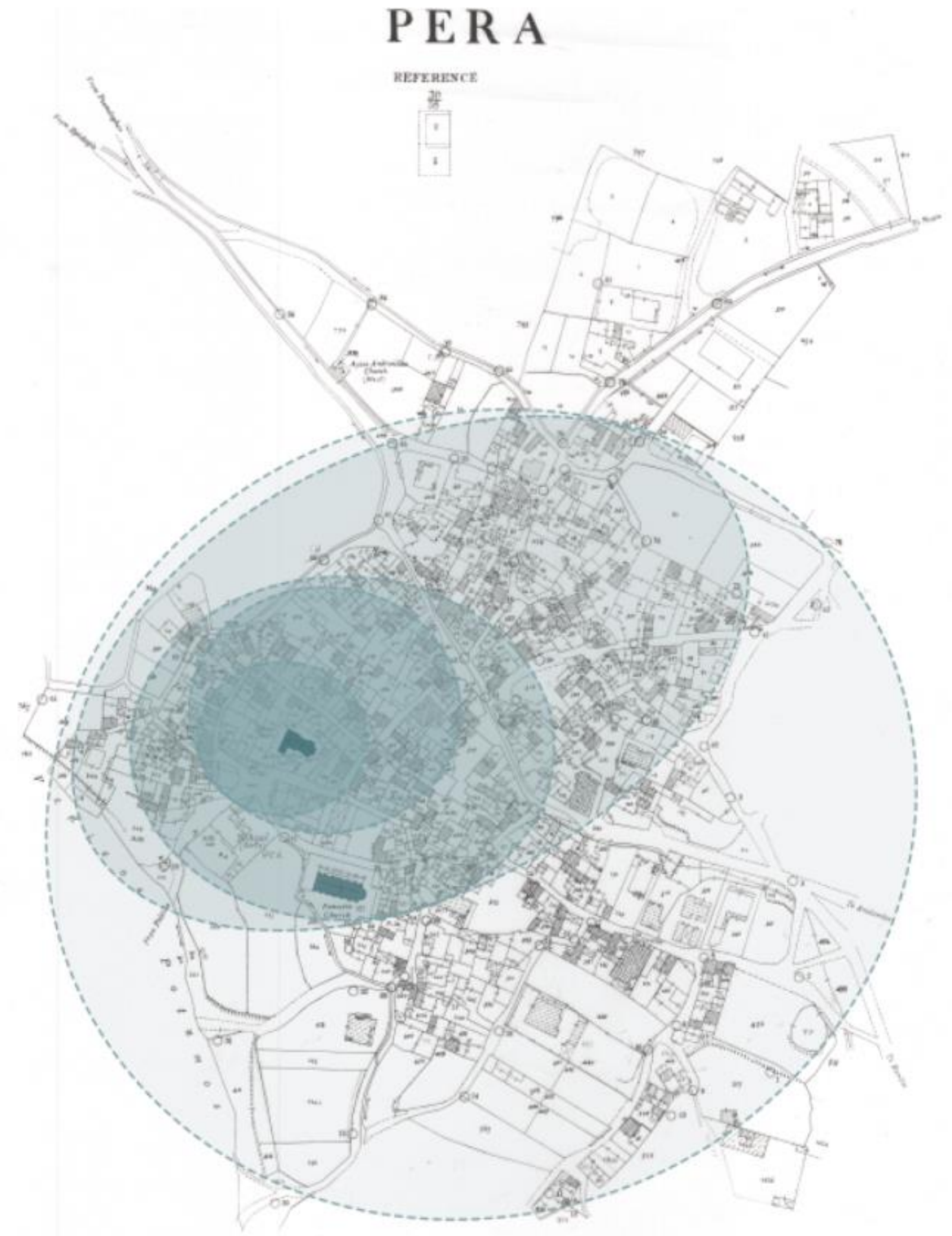
Η εκπαίδευση στα Πέρα αρχίζει από την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Σχολείο λειτούργησε γύρω στα 1861

Τα Πέρα ήταν γνωστά και για τα διάφορα εργαστήριά τους, παραδοσιακών επαγγελμάτων, που εξυπηρετούσαν κι ολόκληρη την γύρω περιοχή: τσαγκαράδικα, πελεκανιά (= ξυλουργεία), κωμοδρομιά (=σιδηρουργεία), ραφτάδικα, καρεκλάδικα κ.α. Κατά δε την περίοδο της αγγλικής κατοχής, στο χωριό λειτούργησε περιφερειακός αστυνομικός σταθμός και τοπικό περιφερειακό δικαστήριο (κωμοδικείο). Στο χωριό λειτούργησε επίσης ένα από τα πρώτα ταμειυτήρια, όπως και μια από τις πρώτες συνεργατικές εταιρείες.



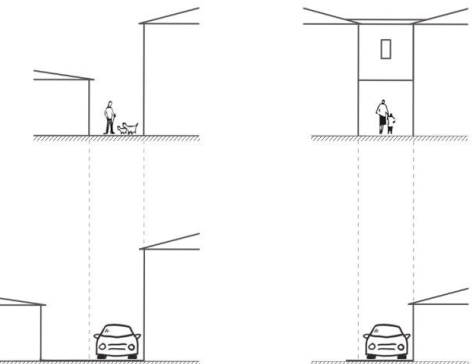
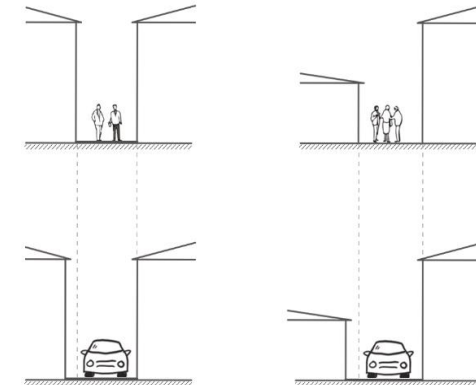
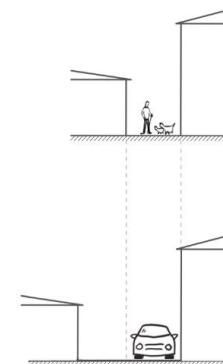
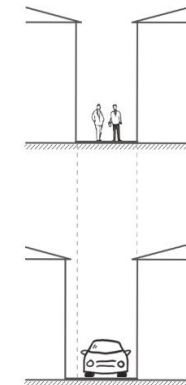
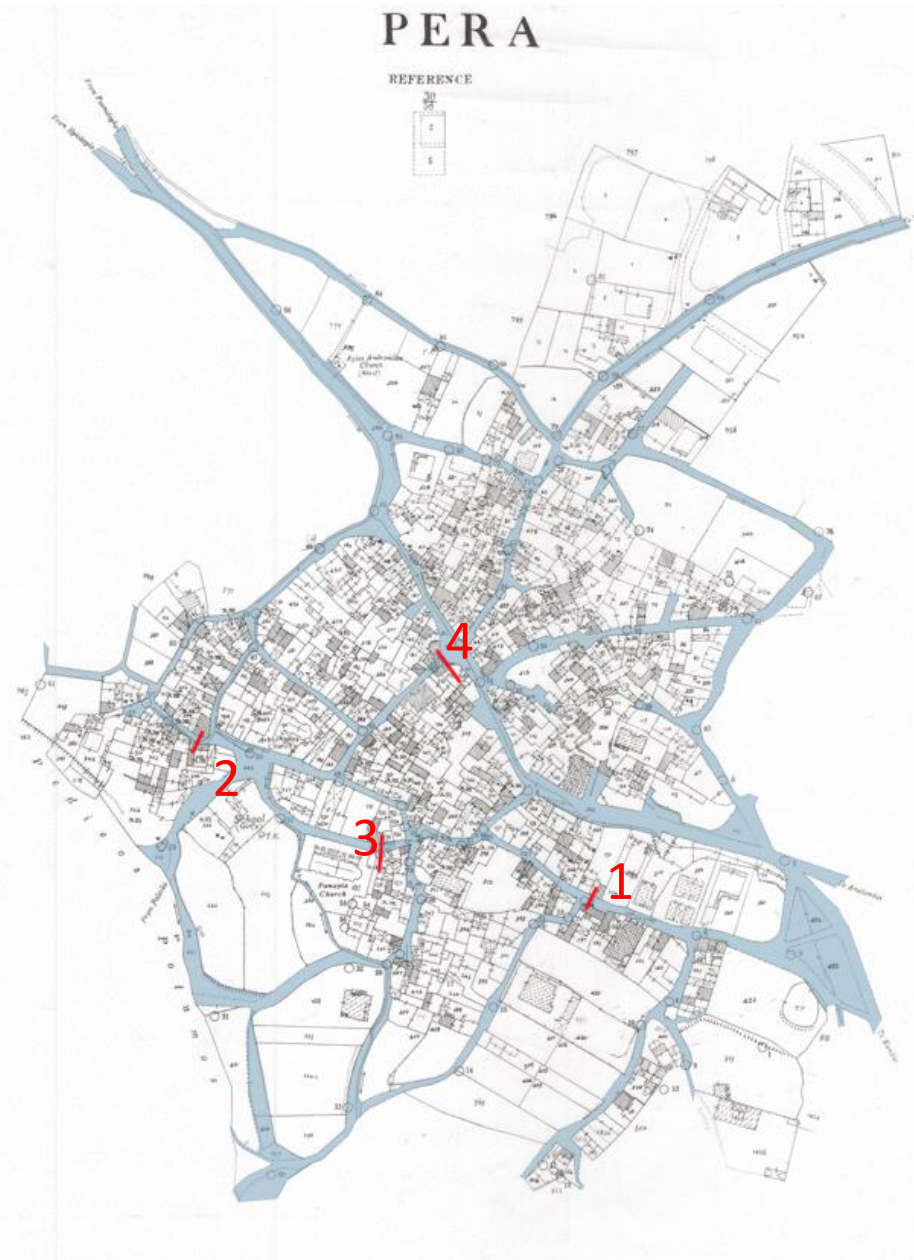
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ- ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ

Το χωριό Πέρα Ορεινής αναπτύχθηκε σταδιακά γύρω από τις εκκλησίες του, που αποτέλεσαν κέντρο της κοινωνικής και θρησκευτικής ζωής. Οι πρώτες κατοικίες εμφανίστηκαν κατά τη Βυζαντινή περίοδο, ενώ ο Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου (16ος αιώνας) αποτέλεσε τον πυρήνα του χωριού. Αργότερα, τον 19ο αιώνα, η ανέγερση του Ιερού Ναού Παναγίας συνέβαλε στην περαιτέρω ανάπτυξη της κοινότητας. Γύρω από τις εκκλησίες χτίστηκαν σταδιακά σπίτια, δρόμοι και κοινόχρηστοι χώροι, διαμορφώνοντας τον σύγχρονο οικισμό. Η ανάπτυξη συνεχίστηκε με τη βελτίωση των υποδομών κατά τη Βρετανική περίοδο και τη μεταπολεμική εποχή, ενώ σήμερα το χωριό διατηρεί την παραδοσιακή του ταυτότητα, ενσωματώνοντας παράλληλα σύγχρονα στοιχεία



ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ- ΔΡΟΜΟΙ

Στο Πέρα Ορεινής, οι δρόμοι διαμορφώθηκαν με βάση το φυσικό ανάγλυφο και την κοινωνική δομή του χωριού. Αρχικά, ήταν στενοί και λιθόστρωτοι, με πλάτος που επέτρεπε τη διέλευση πεζών και ζώων μεταφοράς, ενώ σε ορισμένα σημεία διευρύνονταν, σχηματίζοντας πλατώματα όπου οι κάτοικοι συγκεντρώνονταν για κοινωνικές και εμπορικές δραστηριότητες. Αυτά τα πλατιά τμήματα των δρόμων χρησιμοποιούνταν ως σημεία συνάντησης και στάσεις για καραβάνια ή άμαξες. Με την πάροδο του χρόνου, οι δρόμοι συνδέθηκαν μεταξύ τους σχηματίζοντας ένα δίκτυο που ένωνε τις κεντρικές περιοχές του χωριού, όπως τις εκκλησίες, τις πλατείες και τις κύριες οδικές αρτηρίες προς τη Λευκωσία και τα γειτονικά χωριά



ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

Οι κάτοικοι του χωριού Πέρα Ορεινής ασχολούνταν με διάφορες παραγωγικές δραστηριότητες που συνέβαλαν στην οικονομική τους ευημερία. Η ύπαρξη πολλών αλευρόμυλων και ελαιομύλων δείχνει ότι η καλλιέργεια σιτηρών και ελαιόδεντρων ήταν ανεπτυγμένη, ενώ οι πολυάριθμοι στάβλοι μαρτυρούν έντονη κτηνοτροφική δραστηριότητα, που παρείχε γαλακτοκομικά προϊόντα και κρέας. Η ύπαρξη αυτών των πολλών χώρων παραγωγής αποδεικνύει πως το χωριό διέθετε μια ισχυρή και αυτάρκη οικονομία, προσφέροντας στους κατοίκους του καλή ποιότητα ζωής.

- Σχολεία
- Κατηχητικό σχολείο
- Εκκλησίες
- Κέντρο νεότητας
- Εργαστήρια
- Σταύλοι
- Αλουμινιτζίδικο
- Καφενία
- Αλευρόμυλος
- Ελαιοτριβείο



ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΔΥΧΩΡΟΥ

Στο χωριό Πέρα Ορεινής, η ύπαρξη πολλών διώρων σπιτιών αντικατοπτρίζει την οικονομική ευμάρεια των κατοίκων σε παλαιότερες εποχές. Τα διώροφα σπίτια, σε αντίθεση με τις πιο μικρές και λιτές κατοικίες απαιτούσαν περισσότερα οικοδομικά υλικά και μεγαλύτερη δαπάνη για την κατασκευή τους.

Η οικονομική ευρωστία του χωριού προερχόταν από τη γόνιμη γεωργική γη και την πρόσβαση σε φυσικούς πόρους, όπως το νερό του φράγματος Ταμασσού, που εξασφάλιζε πλούσιες σοδειές. Παράλληλα, η εμπορική δραστηριότητα και η ενασχόληση των κατοίκων με επαγγέλματα όπως η υφαντική, η τυροκομία και η επεξεργασία ξύλου έφεραν επιπλέον εισόδημα. Αυτό επέτρεπε στους ανθρώπους του χωριού να χτίζουν πιο άνετα και ανθεκτικά σπίτια, με ξεχωριστούς χώρους για διαφορετικές ανάγκες, κάτι που αποτελούσε ένδειξη πλούτου και υψηλού βιοτικού επιπέδου.

Η ύπαρξη των διώρων, λοιπόν, δεν ήταν απλώς ένα αρχιτεκτονικό χαρακτηριστικό, αλλά ένα σύμβολο οικονομικής δύναμης. Οι οικογένειες είχαν την πολυτέλεια να επενδύσουν σε μεγαλύτερες και πιο λειτουργικές κατοικίες, γεγονός που καταδεικνύει ότι η Πέρα Ορεινή υπήρξε ένα εύπορο χωριό, όπου οι κάτοικοι απολάμβαναν καλή ποιότητα ζωής και ασφάλεια όσον αφορά τις υλικές τους ανάγκες.

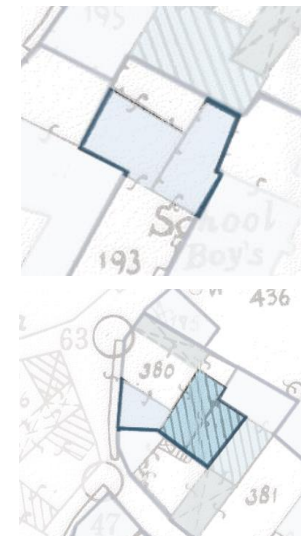


ΤΥΠΟΛΟΓΙΕΣ ΣΠΙΤΙΩΝ

ΓΡΑΜΜΙΚΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ



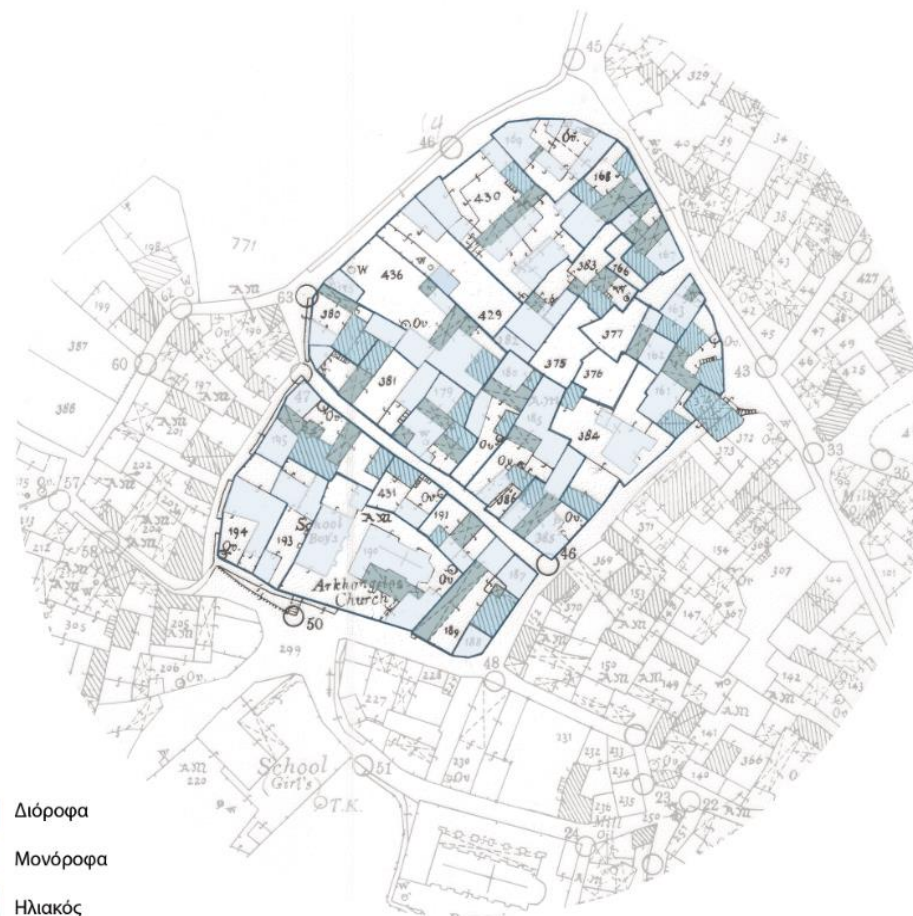
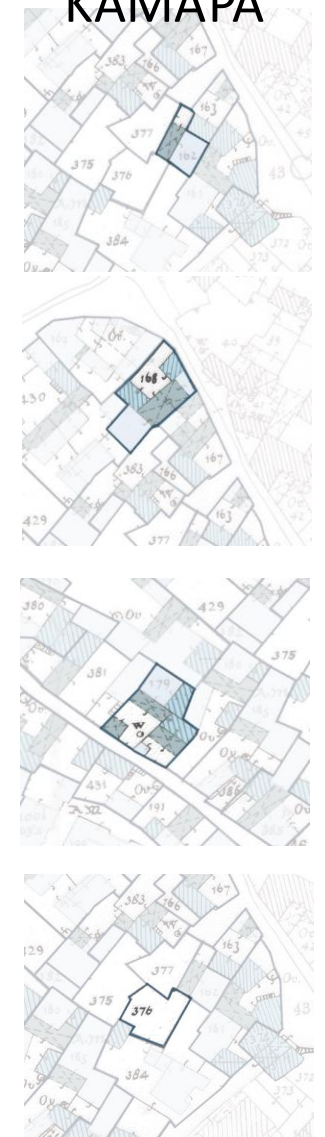
Γ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΧΩΡΩΝ



Π ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΧΩΡΩΝ



ΔΙΧΩΡΑ
ΜΕ
ΚΑΜΑΡΑ

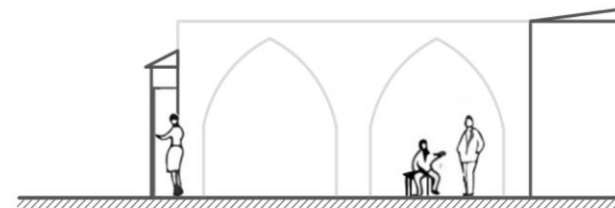
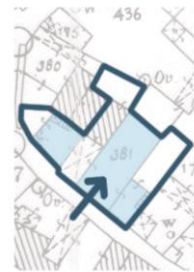


Η διάταξη σε σχήμα Γ προσφέρει μεγαλύτερη προστασία από τους ανέμους και καλύτερη εκμετάλλευση του χώρου. Τα σπίτια σε σχήμα Π, αν και λιγότερο συχνά, συναντώνται κυρίως σε μεγαλύτερες οικίες ή αρχοντικά, όπου η εσωτερική αυλή είχε και κοινωνική λειτουργία. Τα δίχωρα έχουν απλή και πρακτική διάταξη. Η δομή τους περιλαμβάνει δύο κύριους χώρους: έναν πολυχρηστικό χώρο που λειτουργεί ως καθιστικό και κουζίνα, και ένα δεύτερο δωμάτιο που χρησιμοποιείται ως υπνοδωμάτιο ή αποθηκευτικός χώρος. Η αρχιτεκτονική τυπολογία της περιοχής διαμορφώθηκε από πρακτικές ανάγκες, το κλίμα και τη μορφολογία του εδάφους, με έμφαση στη λειτουργικότητα και την προσαρμογή στο φυσικό περιβάλλον.

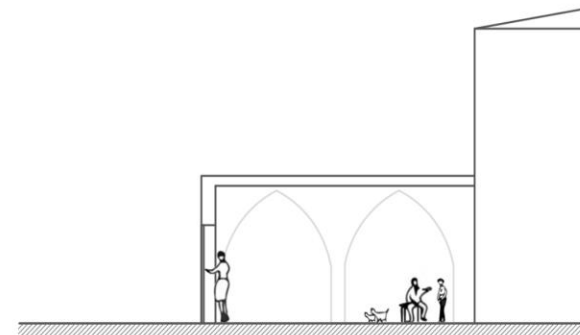
ΤΥΠΟΙ ΕΙΣΟΔΩΝ

Η είσοδος της κατοικίας στα Πέρα Ορεινής γινόταν συνήθως μέσω της αυλής και μετά ακολουθούσε η πρόσβαση στους υπόλοιπους χώρους. Παράλληλα υπάρχουν και άλλες δύο περιπτώσεις. Πρόσβαση μέσω του ηλιακού που οδηγούσε σε εσωτερική αυλή ή πρόσβαση κατευθείαν σε κλειστό χώρο. Αυτή η οργάνωση σε σχέση με τον δρόμο αποδίδει έναν εσωστρεφή χαρακτήρα στην οικία, διατηρώντας παράλληλα τη σύνδεση μεταξύ τους, καθώς ο ηλιακός λειτουργεί ως ένας ενδιάμεσος, ημιυπαίθριος χώρος. Η τρίτη περίπτωση μέσω κτίσματος, μέσω κλειστού χώρου εκφράζει τον πιο εσωστρεφή χαρακτήρα από τρία, για να προστατέψουν την αυλή κάνοντας την ιδιωτική. Οι κλειστοί χώροι αποτελούν μονώροφα και διώροφα κτίσματα.

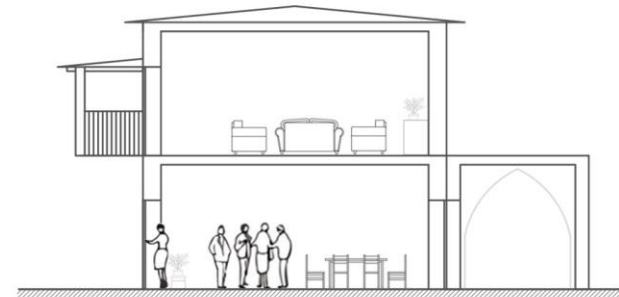
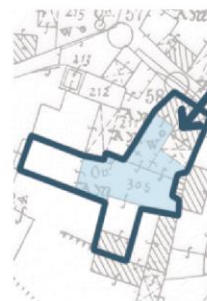
1 Είσοδο μέσω της αυλής



2 Είσοδο μέσω ηλιακού

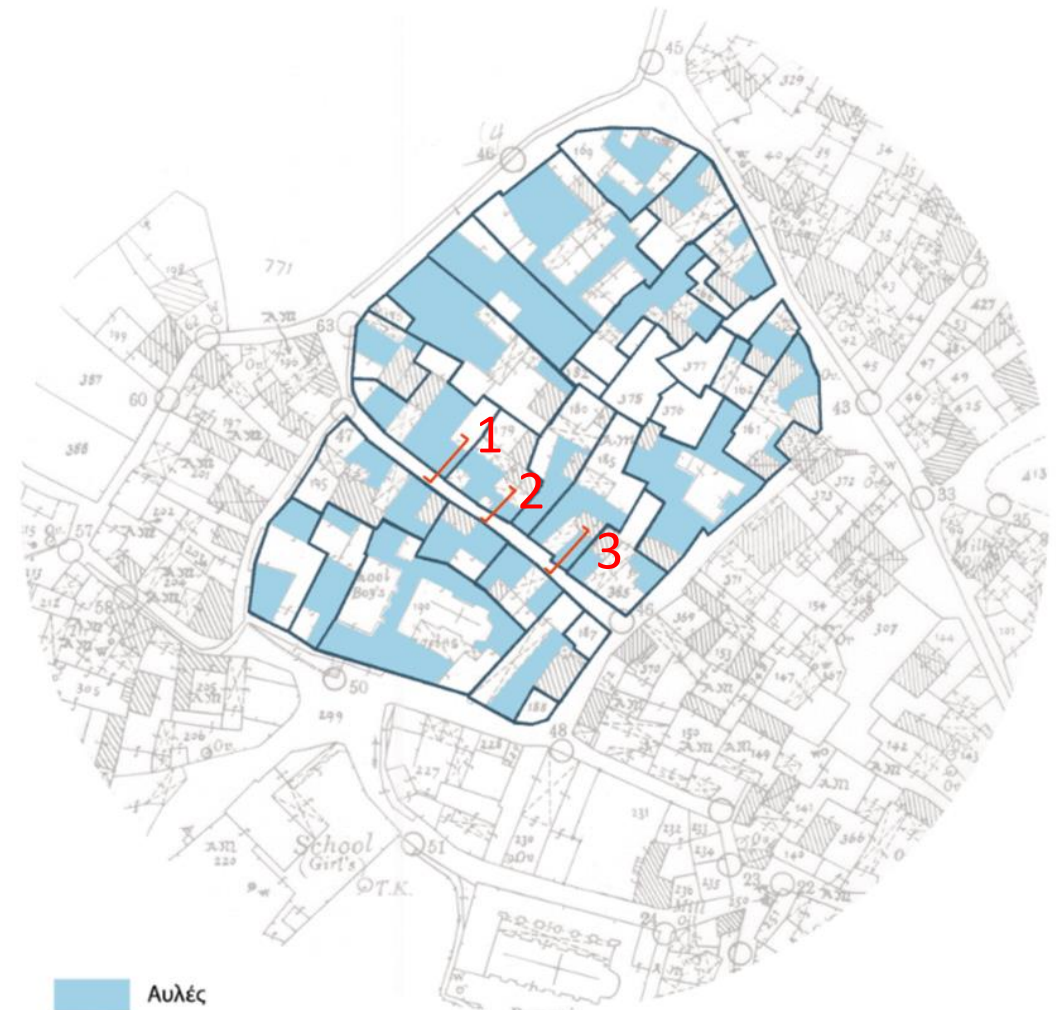
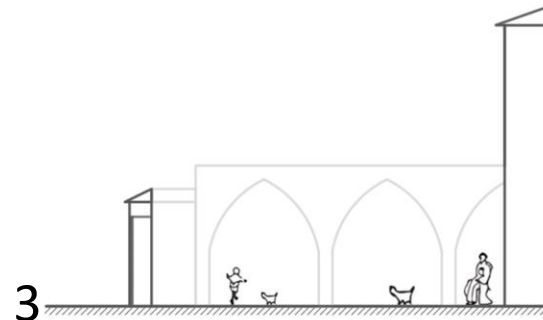
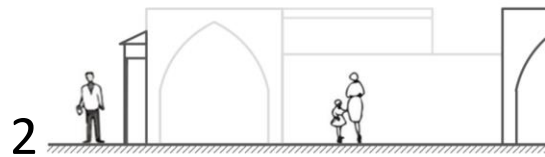
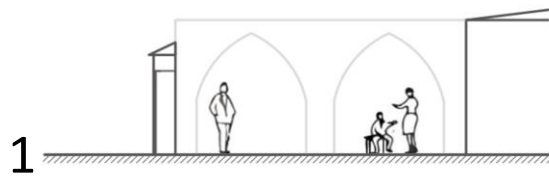


3 Είσοδο μέσω κτίσματος

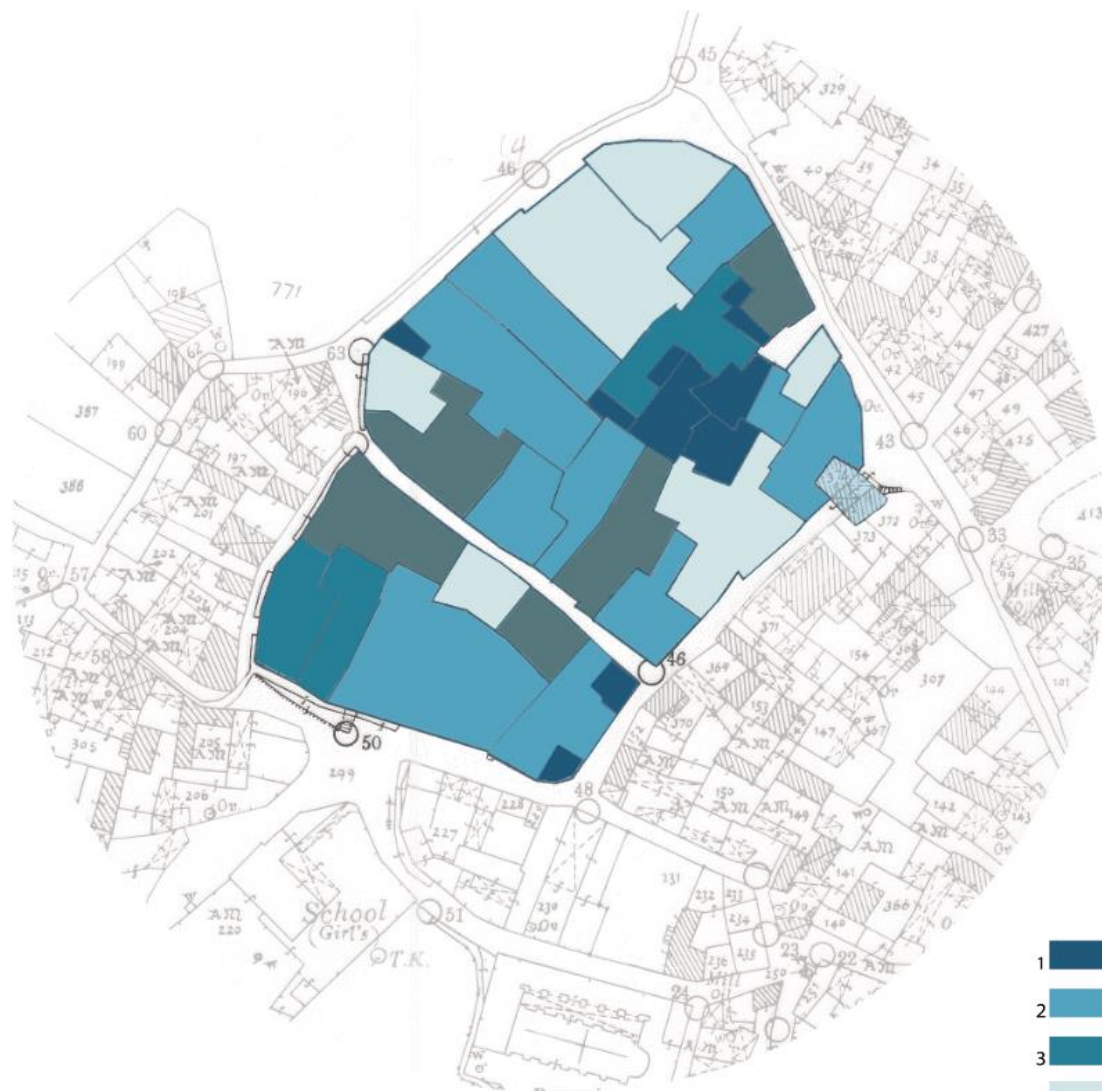


ΧΟΡΟΘΕΤΗΣΗ ΑΥΛΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΔΡΟΜΟ

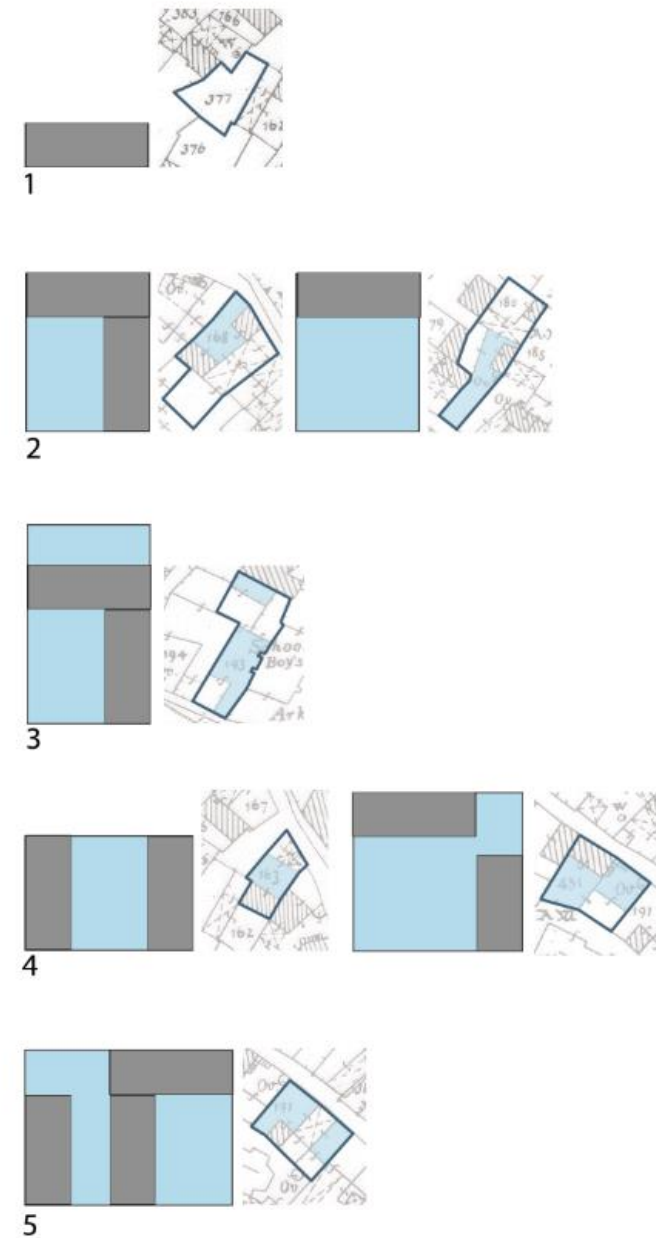
Παρολο ότι από μια πρώτη ματιά φαίνεται να παρατηρείται ότι η αυλή βρισκόταν τις περισσότερες φορές μπροστά στο δρόμο σε σχέση με την κατοικία όμως υπάρχει ένας ψηλός μαντρότοιχος ο οποίος φαίνεται από την πρόσοψη των σπιτιών στο κολλάζ και στις τομές των 3ων περιπτώσεων που υποδηλώνει την εσωστρέφεια των κατοίκων



ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΑΥΛΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΟΙΚΟΠΕΔΟ



- 1 Χωρίς αυλή
- 2 Αυλή μπροστά
- 3 Μια αυλή μπροστά και μια πίσω
- 4 Αυλή που φτάνει μέχρι πίσω
- 5 Δύο αυλές μπροστά



ΤΟΠΟΘΕΤΙΣΗ ΗΛΙΑΚΟΥ



Η χωροδιάταξη του ηλιακού συνήθως εκτείνεται κατά μήκος της προσόψεως του σπιτιού (από την προσοψη μέχρι το βάθος), και στηρίζεται σε ξύλινες ή πέτρινες προεξοχές. Πρόκειται για έναν ανοικτό χώρο, ο οποίος χρησιμοποιείται για ξεκούραση, κοινωνικές συναναστροφές και εργασίες που απαιτούν καλό φωτισμό, όπως το ράψιμο ή η προετοιμασία προϊόντων.

Το γεγονός ότι ο ηλιακός είναι τόσο συχνός στο χωριό μπορεί να υποδηλώνει μια σχετική ευημερία του χωριού. Η συχνότητα του ηλιακού δείχνει ότι οι κάτοικοι των Περα Ορεινής είχαν την άνεση να επενδύσουν σε επιπλέον χώρους που δεν ήταν απόλυτα απαραίτητοι για τη διαβίωση, αλλά πρόσφεραν άνεση, κοινωνική λειτουργία και καλύτερη ποιότητα ζωής. Επιπλέον, η ύπαρξη μεγάλων, ανοιχτών χώρων συνδέεται συχνά με την παρουσία αρχοντικών ή μεγαλύτερων οικογενειακών κατοικιών, που σημαίνει ότι το χωριό είχε κάποια οικονομική άνθηση κάτι που δεν ήταν δεδομένο σε όλα τα χωριά της εποχής. Επίσης ο ηλιακός ήταν πολύ χρήσιμος σε ζεστά κληματα όπως τα Περα αφού πρόσφερε ένα δροσερό χώρο το καλοκαίρι.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΠΛΥΝΘΟΔΟΜΗ

Αστικές επιδράσεις σε μερικές περιπτώσεις και πλίνθινη συχνά κατασκευή.

Υλικά: αργιλώδες χώμα, άχυρο, νερό

Οι ωμόπλινθοι τοποθετούνταν σε στρώσεις, με τη χρήση πηλού ως συνδετικό υλικό μεταξύ τους. Αυτή η τεχνική δημιουργούσε τοίχους με μεγάλη θερμοχωρητικότητα και ανθεκτικότητα. Συχνά, οι εξωτερικές επιφάνειες των τοίχων επιχρίονταν με ασβεστοκονίαμα για πρόσθετη προστασία από τις καιρικές συνθήκες και για αισθητικούς λόγους.



Πλινθοδομή



πυριγενή γκριζα πέτρα που την προμηθεβονταν από τις όχθες του ποταμού Πεδιαίου



ιζηματογενή ανοιχτόχρωμος λυθος (μικρά τεμάχια)

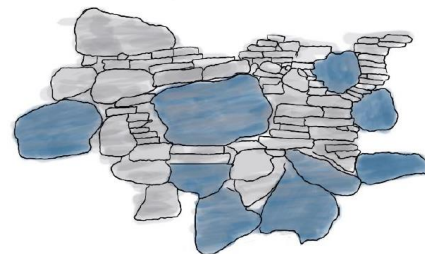


Ασβεστόλιθος τον προμηθεύονταν από κοντινά λατομεία



Ξύλο: κυπαρισσόξυλο ή πεύκο, που ήταν ανθεκτικό στις καιρικές συνθήκες και διαθέσιμο στα δάση της περιοχής.

Πέτρινοι τοίχοι



Είδη πετρων που χρησιμοποιούσαν:

- πυριγενής γκριζα πετρα (αργολυθοδομή)
- ιζηματογενή ανοιχτόχρωμος ακατέργαστος λυθος

Οι τοίχοι κατασκευάζονταν κυρίως από τοπική ιζηματογενή πέτρα, όπως ασβεστόλιθο ή ψαμμίτη, που ήταν άφθονη στην περιοχή. Αυτή η πέτρα εξορυσσόταν από κοντινά λατομεία ή συλλεγόταν από τα γύρω εδάφη. Γινόταν παράλληλα χρήση και πυριγενών πετρομάτων προερχόμενων τον ποταμό παιδιαιο.

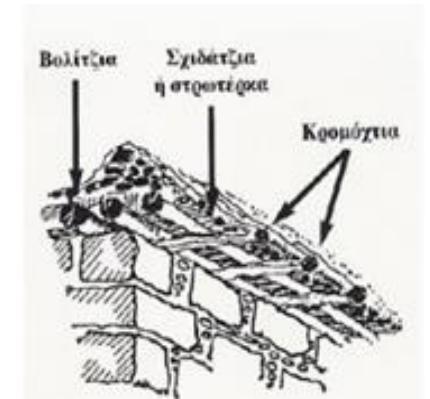
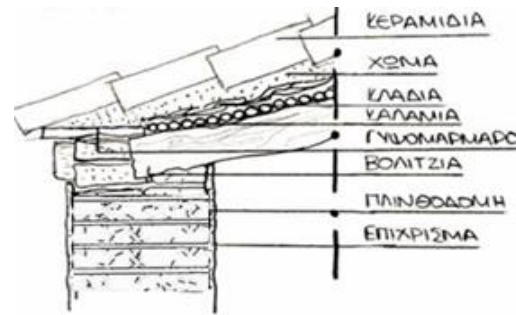
Οι πέτρες τοποθετούνταν σε στρώσεις, με τη χρήση πηλού ή ασβεστοκονιάματος ως συνδετικό υλικό, για να εξασφαλιστεί η σταθερότητα και η μόνωση των τοίχων. Σπάνια οι εξωτερικές επιφάνειες αρχοντικών επιχρίονταν με ασβεστοκονίαμα για πρόσθετη προστασία από τις καιρικές συνθήκες και για αισθητικούς λόγους.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΣΤΕΓΕΣ

Στο χωριό παρατηρούνται κυρίως στέγες με κλίση και ελάχιστα επίπεδα δώματα

Στέγες με μικρή κλίση: Αυτές οι στέγες έχουν ελαφρά κλίση και είναι καλυμμένες με κεραμίδια. Η μικρή κλίση επιτρέπει την απορροή των ομβρίων υδάτων, προστατεύοντας το κτίριο από την υγρασία. Τα κεραμίδια κατασκευάζονταν τοπικά από πηλό, ο οποίος συλλεγόταν από την περιοχή και ψηνόταν σε παραδοσιακά καμίνια.



Βολιτζία: ξύλινα δοκάρια που χρησιμοποιούνταν για την υποστήριξη των στεγών,

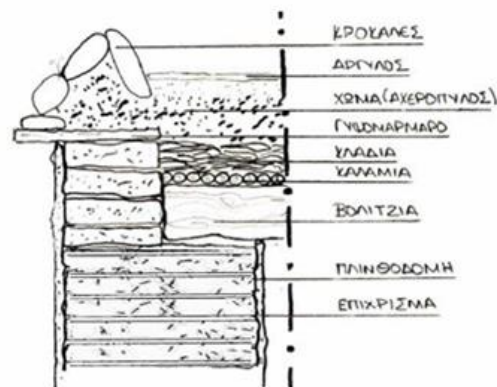
κατασκευασμένα από τοπικά δέντρα όπως πεύκα ή ελιές

στροτέρκα

ενσωματώνονταν στους τοίχους ή τις στέγες για ενίσχυση και είναι κατασκευασμένα από τοπικό ξύλο πεύκου

Κρομοχτιά: κεραμίδια που κάλυπταν τις στέγες,

κατασκευασμένα από πηλό που συλλεγόταν από την περιοχή και ψηνόταν σε παραδοσιακά καμίνια.



Επίπεδα δώματα: Συχνά συναντώνται και επίπεδες στέγες, γνωστές ως δώματα. Κατασκευάζονταν με τη χρήση ξύλινων δοκαριών, πάνω στα οποία τοποθετούνταν στρώσεις από καλάμια ή κλαδιά, ακολουθούμενες από στρώσεις πηλού και ασβέστη για στεγανοποίηση. Η επιλογή των υλικών βασιζόταν στη διαθεσιμότητα τοπικών πόρων, όπως ξύλο από τα γύρω δάση και πηλός από την περιοχή.



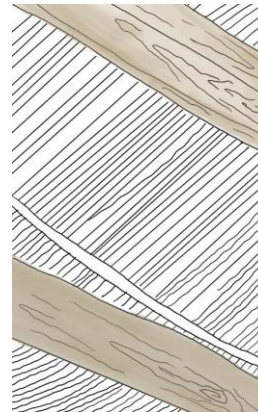
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΤΑΒΑΝΙΑ

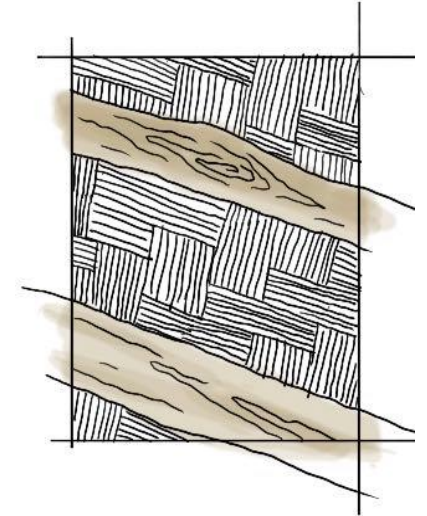
Στο χωριό παρατηρούνται και οι 2 παραδοσιακοί τύποι ταβανιών. Οι κάτοικοι είχαν την επιλογή πάνω από τα βολιτζία να διακοσμήσουν το ταβάνι είτε από καλάμια είτε ψάθα.

Οι πλουσιότεροι κάτοικοι είχαν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν ψαθαρκά ή ξύλα για τις στέγες τους, υλικά που θεωρούνταν πιο ανθεκτικά και πολυτελή. Η χρήση αυτών των υλικών στις στέγες αποτελούσε ένδειξη πλούτου και κοινωνικής θέσης, καθώς απαιτούσαν περισσότερους πόρους και εργασία για την κατασκευή τους.

ΚΑΛΑΜΙΑ

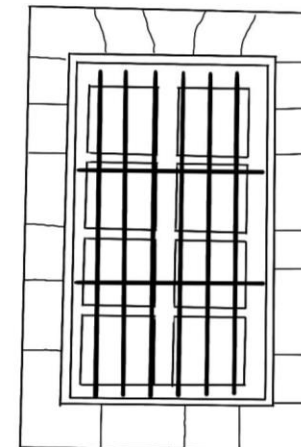
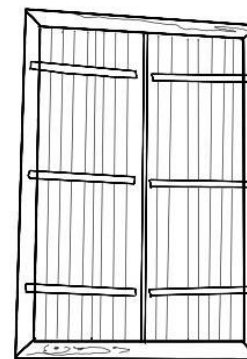


ΨΑΘΑ



ΠΑΡΑΘΥΡΑ

Κατασκευάζονταν κυρίως από ξύλο, με διακοσμητικές λεπτομέρειες συνήθως από μέταλλο. Οι πιο εύποροι κάτοικοι διέθεταν παράθυρα με πελεκητή πέτρα περιμετρικά όπως στο δεύτερο σκίτσο, στοιχείο που πρόσθετε αντοχή αλλά και αισθητική αξία στην κατασκευή. Το μέγεθος, ο διάκοσμος και τα υλικά των παραθύρων ήταν ενδείξεις πλούτου, καθώς τα μεγαλύτερα και πιο περίτεχνα παράθυρα απαιτούσαν περισσότερη εργασία και οικονομικούς πόρους.



ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΠΟΡΤΕΣ ΚΑΙ ΞΩΠΟΡΤΑ

Ξώπορτα Μεγάλη, δίφυλλη ξύλινη πόρτα που οδηγεί στην εσωτερική αυλή. Παρέχει ιδιωτικότητα και ασφάλεια.

Κύριες Είσοδοι Ξύλινες πόρτες με διακοσμητικά σκαλίσματα ή μεταλλικά στοιχεία, δείγμα της τοπικής τέχνης.

Τι Δείχνουν Αυτές οι Πόρτες;
Την κοινωνική και οικονομική κατάσταση του ιδιοκτήτη μέσω των διακοσμήσεων



ΠΟΡΤΕΣ



ΞΩΠΟΡΤΕΣ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το χωριό χαρακτηρίζεται από τα στενά δρομακία του τα οποία ορίζονται από δύοροφες οικοδομές εκατέρωθεν του δρόμου κτλ.

Λόγω της ύπαρξης μεγάλου αριθμού διώρου και την ύπαρξη διάφορων δικοσμιτικώ στοιχειων φέεται πόσο καλή ήταν η οικονομική κατασταση του χωριού.

Τα σπίτια είναι εσωστρεφή αφού παρόλο που έχουν αυλή καλύπτεται από μαντρότοιχο.

Τα κύρια υλικά που παρατηρούνται στο χωριό είναι πλυνθοδομή και η πέτρα, οι πέτρινοι τοιοι αποτελούνταν από πυριγενή γκρίζα πέτρα (αργολυθοδομή) και ιζιματογενή ακατέργαστο λύθο.